

Љубиша М. Бојић¹
Дамир Г. Зејнулаховић²
Милош В. Јанковић³
Универзитет у Београду,
Институт за филозофију и друштвену теорију
Београд (Србија)

316.774:621.39
Прејледни научни рад
Примљен 04/05/2021
Измењен 25/05/2021
Прихваћен 30/05/2021
doi: [10.5937/socpreg55-32105](https://doi.org/10.5937/socpreg55-32105)

ТЕХНОФЕУДАЛИЗАМ НА ПРИМЕРИМА ТРАМПОВЕ СУСПЕНЗИЈЕ СА ТВИТЕРА И СПОРА АУСТРАЛИЈЕ СА ГУГЛОМ И ФЕЈСБУКОМ ⁴

Сажетак: Друштвени медији постају незаобилазан комуникациони алат данашњице, укључујући и политичку комуникацију. Самим тим, технолошке компаније које њима управљају имају велику моћ. Свака њихова интервенција у јавној сфери може да има далекосежне последице. Фокусирамо се на два случаја утицаја технолошких компанија на медије, изборни и легислативни процес, као основне чиниоце демократије. Разматрамо импликације забране Доналду Трампу да користи Твитер, као и окршај медијске политике Аустралије са Фејсбуком и Гуглом. Долазимо до закључка да су технолошке компаније у овим случајевима преузеле моћ која је претходно припадала судској и легислативној грани власти, у смислу одређивања шта је говор мржње, као и регулацију медија. Самим тим, угрожени су информисање и суверенитет држава у којима се спроводе ове интервенције. Ови догађаји указују да свет улази у период доминације технолошких компанија, који можемо назвати технократијом или технофеудализмом. Даља разматрања треба да иду у правцу дефинисања друштвених медија као јавног добра у коме утицај треба да имају друштва, а не само технолошке компаније који су власници ових комуникационих платформи.

Кључне речи: друштвени медији, суверинитет, технолошке компаније, технократија, технофеудализам

¹ ljubisa.bojic@instifdt.bg.ac.rs

² damir.zejnulahovic@instifdt.bg.ac.rs

³ milos.jankovic@instifdt.bg.ac.rs

⁴ Овај рад је реализован уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору о реализацији и финансирању научноистраживачког рада.

Увод

Технолошки развој, био он оличен у иновацијама у процесу производње или, као у случају који ћемо разматрати овде, у појави нових начина комуникације, нужно утиче на читаву друштвену реалност, мења устаљене облике друштвених односа и узрокује појаву нових друштвених феномена које је потребно испитати. Тако, још средином прошлог века, Дебор примећује да спектакл, односно „*друштвени однос међу људима посредован сликама*” (Debord, 2003, str. 18) постаје основа живота у свим посебним аспектима информисања. Наравно, Дебор ово везује, пре свега, за значај телевизије која се појављује као најбитнији преносник знакова и порука, док би паралелу у данашњици најпре пронашли у социјалним (друштвеним) медијима које, као што ћемо даље у раду видети, постају преносник без којег је немогуће замислити друштво.

Почетком текуће 2021. године, у жеку пандемије коронавируса, два догађаја су уздрмала светску јавност, указујући да је по среди потенцијални трансфер моћи између држава и високотехнолошких компанија. Наиме, прво је почетком јануара компанија Твитер одлучила да суспендује профил одлазећег председника САД, Доналда Трампа, са те мреже због наводног говора мржње (Twitter, 2021). Друго, мултинационална медијска компанија Фејсбук извршила је снажан притисак на Аустралију да измени предлог закона који би компанију приморао да плати медијским издавачима за њихов садржај објављен на овој друштвеној мрежи (BBC, 2021).

Ова два догађаја задобила су глобалне размере, актуализовала расправу о утицају глобализације на суверенитет националних држава и посведочила да свет улази у нови технократски или технофеудални светски поредак.

Постоје три школе мишљења које дају различите одговоре на питање државног суверенитета у контексту глобализације. Хиперглобалисти сматрају да је улога државе прилично смањена и да је нарочито угрожен њен економски суверенитет. С друге стране, скептици на глобализацију гледају као на продукт самих држава, те тврде да је њихова улога и моћ остала непромењена. Између ова два теоријска пола налазе се трансформационалисти. Улога државе, кажу они, нити је ослабила, нити остала нетакнута, већ се значајно променила (Reddy, 2012, str. 61–64).

Посебно место заузима литература која се фокусира на мултинационалне компаније. Док одређени аутори препознају утицај компанија на државни суверенитет (Vernon, 1971), други сматрају да је он неоправдано наглашен (Kline, 2006). Постоји мишљење и да је до осамдесетих година двадесетог века држава и даље имала примат, али је крај старог и почетак новог миленијума донео значајне промене, међу којима нове технологије и „појаву електронски умрежене светске економије”, чиме је суверенитет држава заиста постао упитан (Kobrin, 2009, str. 3).

Утицај друштвених медија на политичке процесе је у константном порасту, па тако одређена истраживања говоре да на Западу кандидати на изборима у све већем броју користе Твитер, како би се промовисали и остварили контакт са потенцијалним гласачима (Enli, 2017; Enli & Skogerbo, 2013; Graham, Jackson, & Broesma, 2016). Поред недвосмисленог значаја које у свакодневном животу имају друштвени медији као један од, ако не и примарни, начин комуникације између људи, оно што посебно привлачи политичаре је чињеница да путем друштвених медија, преваходно Твитера, могу остварити директан контакт са бирачима, заобилазећи

уредничку политику традиционаних медија. На тај начин политичари имају моћ да снажније, са више контроле, представе себе и своју поруку, као и да постигну утицај директне комуникације и одговорности са појединцем, што представља важну чињеницу у савременом историјском моменту, где гласови који оптужују политичаре за отуђеност од свакодневног живота својих грађана постају све громкији (Enli, 2017; Ouyang & Waterman, 2020). Ову улогу друштвених медија примећују и Гејнус и Вагнер (Gainous & Wagner, 2014), који наводе да друштвени медији померају поље моћи у корист политичара, где „твитовање до моћи” постаје политички стандард, нешто што је обавезно у савременом политичком тренутку и што ће свакако значити још више у будућности. На овај начин друштвени медији постају незаобилазни део политичких процеса.

Као што смо приказали, утицај друштвених медија на политичке процесе већ сада може да се окарактерише као кључан, док је сигурно да ће тај значај све више расти у наредним годинама. Међутим, сада је потребно у нашу анализу укључити и чињеницу да су ови друштвени медији заправо продукти приватних компанија које задржавају право њихове модерације. Како нас Варис (Varis, 2020) подсећа, иако неке теорије, попут семиотичке демократије, као и саме компаније које путем маркетинга желе да представе своје платформе, друштвене мреже, као баријере демократије и просторе у којима је гарантован слободан говор, то није њихова ни примарна функција ни намера. Заправо, модерација није периферна функција друштвених мрежа, већ централна, то јест, она је начин на који друштвене мреже спроводе своје задате циљеве на тржишту, одређујући које групе и интереси су допустиви, а који нису (Gillespie, 2018).

Проблем говора мржње на интернету, с једне стране можемо посматрати из угла права на слободу говора, које гарантује амерички Устав. С друге стране, бројне јурисдикције широм света јасно дефинишу концепт говора мржње. Овде постоји свакако сукоб између широког схватања слободе говора и гаранције на достојанство појединаца и група, који могу бити предмет говора мржње (Heldt, 2019). Треба имати у виду и забрану цензуре од стране државе, јер је она прописана од стране многих земаља, чиме се додатно гарантује слобода говора.

Једна од полазних тачака овог разматрања јесте да државе и компаније деле одговорност регулације лажних вести, говора мржње и различитих саботажа, који се могу појавити на интернету. Овде је највећи притисак тренутно на власницима водећих друштвених медија, технолошким компанијама, које се у највећој мери налазе у Америци. У овом случају било би неадекватно априори оптужити компаније које су власници друштвених медија за цензуру, јер је недостатак регулатива утицао на садашње стање ствари. Наравно, треба имати у виду да ово не оправдава експлицитно мешање у изборни процес, тако да технолошка компанија транспарентно стане на једну од страна које учествују у изборима. Овакве одлуке могу да испровоцирају жестоке реакције јавности, као и да угрозе демократију.

Једна од одлука коју је усвојила компанија Фејсбук односи се на лажне вести и прописује да ће смањити видљивост оваквих дезинформација, у смислу да оне неће бити широко дистрибуиране, иако би на то имале права у складу са важећим системима за препоручивање – алгоритмима који приказују садржаје корисницима друштвених медија. Ове објаве се означавају као лажне, што раде независни стручњаци (Facebook, 2021). Додатно, Фејсбук је успоставио и апелациони процес

који омогућава спорење одлука ове компаније од угрожених страна. Апелационо тело надгледа посебан одбор (Collins, 2021).

Иако наведени примери сведоче да у погледу легислативе Фејсбук успоставља систем сличан оном државном и да тиме деимично преузима овлашћења једне гране власти, ово је само иницијатива да се хитно одговори на изазов настао у вакууму нових технологија и застарелих закона. Можемо да подведемо ово питање под концепт дефинисан у литератури као „проблем много руку”, што је потешкоћа да се децидно одреди ко је одговоран у комплексним срединама, где учешће у одлучивању имају многи чиниоци. Томпсон детаљно описује ово питање, наводећи више примера, и покушава да утврди приступ дефинисању одговорности (Thompson, 2014). Ван Друнен такође објашњава „проблем много руку”, од централизоване до подељене одговорности (van Drunen, 2020). У складу с тим, конектовани свет односи се на онлајн платформе које имају далекосежни утицај на друштва широм света. Нови концепт функционисања, који намеће интернет, узрокује трансформацију тржишта, процедура и демократских процеса (Јевтовић, 2020). У анализи друштава заснованих на онлајн платформама истиче се сукоб идеолошких система и друштвених чинилаца, што укључује владе, компаније и цивилни сектор, као и поделу испреплетане одговорности, како би се постигла приватност, тачност, безбедност, фер окружење, доступност и демократичност (Van Dijck et al., 2018). Ове вредности су у ствари угрожене у друштву где значајан утицај имају глобалне и регионалне онлајн платформе, које прожимају јавне и приватне секторе, а и многе области, као на пример информисање, транспорт, здравље и образовање. Неки од ових пороцеса тичу се локалних питања, док многи утичу и на глобалну сферу. Имајући ово у виду, треба истаћи сукобе између мултинационалних компанија, влада и мултилатералних чинилаца као релевантне у разматрању прерасподеле моћи у ери дигиталних технологија.

Феномен на који се фокусирамо у овом раду тиче се пре свега утицаја технолошких компанија, тј. друштвених медија на демократију и суверенитет у Сједињеним Америчким Државама и Аустралији, кроз примере суспензије бившег председника Доналда Трампа са друштвене мреже Твитер и окршај јавне медијске политике Аустралије са технолошким гигантима Фејсбуком и Гуглом. Све ово посматраћемо кроз призму суверенитета.

Суверенитет и глобализација

У класичним текстовима (Bodin, 2002; Hobbes, 1961) вредност постојања суверена обично лежи у његовој моћи да гарантује мир. Савремени аутори, ипак, на много разноврсније начине говоре о појму суверенитета. Политички теоретичар Харолд Ласки (Harold Laski) пита се „да ли би у држави требало да постоји једна власт без ограничења ма које врсте” (Laski, 1934, стр. 62). Закључује да „нема сталног права на власт” и да се свака „влада мора покорити мишљењу оних који трпе последице њених аката” (Laski, 1934, стр. 63). Слично је и код француског филозофа Жака Маритена (Jacques Maritain). За њега је овај појам „суштински погрешан” (Maritain, 1966, стр. 29).

Аутори који одбацују појам суверенитета (Duguit, 1997) или о њему говоре у негативном светлу (Laski, 1934; Maritain, 1966) обично суверенитет разумевају у боденовском (Jean Bodin) смислу. С тим у вези заиста јесте тешко не бити критичан према

овом концепту који не одговара нашем времену. Ипак, чини се да је погрешно одбацити цео концепт због једне његове концепције.

Најшира дефиниција одређује суверенитет као „врховни ауторитет на одређеној територији” (Philpott, 2011, str. 3). У својој савременој концепцији, носилац суверенитета нити је доживотно одређен, нити има апсолутне ингеренције у свим областима (Philpott, 2011, str. 3). Из ове перспективе суверенитет сам по себи не мора бити проблематичан. Можемо говорити о нелегитимном суверену и нелегитимним овлашћењима, али, уколико одбацимо анархизам и успемо да оправдамо постојање политичког ауторитета (Perry, 2012), не можемо више говорити о нелегитимном суверенитету.

Појам суверенитета у глобализованом свету користи се као контраст „појави транснационалних мрежа приватних интереса” и „изражава фрустрацију и бес због све мањег простора колективног реосмишљавања, стварања и преобликовања индивидуалних и групних идентитета” (Koskeniemi, 2011, str. 70). Суверенитетом се данас „артикулише нада да ћемо... своје сопствене животе држати у својим рукама” (Ibid.).

Како тврди професор политичких наука Ненад Димитријевић,

„покидана је суштинска модерна веза између политичке власти, демократије као политичког облика власти и права као претпостављено легитимног система друштвене координације. Демократска политика се повлачи пред приватизованим глобалним механизмима управљања који егзистирају и функционишу у ванустановном простору” (Dimitrijević, 2019, str. 79).

Житељи савремених држава осећају се беспомоћно и због тога је прича о суверенитету тако присутна, јер „суверенитет указује на могућност, колико год она била ограничена и идеалистична, да, шта год се догодило, човек није само пион у туђим играма, већ... господар сопственог живота” (Koskeniemi, 2011: 70).

Гледамо ли на суверенитет из ове перспективе, можемо уочити да се у средишту приче налази демократска самовладавина и вредност јавне аутономије, односно позитивне слободе. А чак и најлибералније тумачење демократије, које полази од негативне слободе као врховне вредности а демократију разумева инструментално, не допушта преиспитивање постојања саме политичке заједнице (Dimitrijević, 2017, str. 229) или могућност иступања из ње. Управо чињеница да политичку заједницу не можемо бираги, ове је либералне теоретичаре навела да инсистирају на сету основних права и слобода које носилац суверенитета мора безусловно поштовати. Само у том случају, рећи ће они, постоји обавеза поштовања обавезујућих демократских одлука.

Другим речима, чак и ако максимално умањимо значај јавне аутономије, која се испољава у процесу демократске самовладавине, и значајно ограничимо опсег легитимних одлука које суверен може донети, једно ипак остаје неупитно: из политичке заједнице се не може иступити уколико се са одлукама већине не слажемо. Ово је минимални гарант стабилности (Ibid.).

Поставимо ли сада читаву причу у одређени идеолошки контекст, видећемо да је експанзија неолибералног капитализма пресудно утицала на осећај беспомоћности житеља савремених држава. Створен је глобални економски простор слободе, али не и глобална политичка заједница. Тако је омогућено приватним економским актерима да „стално присутном претњом бекства капитала спрече да масовна народна очекивања постану стварност” (Slobodian, 2018, str. 155–156). Колико год се неолиберали

позивали на примат негативних слобода, неолиберални пројекат заправо је прекршио најмањи услов стабилности демократске политичке заједнице и приватним актерима омогућио искорак из ње.

Идеолошким контекстом, који смо управо представили, заокружен је теоријски део и постављен оквир за анализу скорашњих случајева: Твитер против Доналда Трампа и Аустралија против Фејсбука. У складу са представљеним концептима, ставићемо моћ друштвених медија у контекст сукоба који су прожети „проблемом више руку”, а дотичу се суверенитета и идеолошких апарата. У том погледу, кроз примере ће бити разматране индикације трансфера моћи, који се назире између учесника у политичком процесу, држава и технолошких компанија.

Суспензија Доналда Трампа са Твитера

Моћ друштвених медија нигде није била очигледнија него у случају председничких избора 2016. године у Сједињеним Америчким Државама, поготово када говоримо о кампањи Доналда Трампа, победника тих избора. Иако је у финалну фазу избора ушао са, по мишљењу експерата (Ceaser, Busch, & Pitney, 2017), малим или никаквим шансама за победу против кандидата Демократске странке Хилари Клинтон, Трамп је на крају победио и постао 45. председник Сједињених Америчких Држава. Ова неочекивана победа дала је подстицај друштвеним научницима и политичким експертима да разраде теорије у вези са узроцима Трамповог успеха.

Једна од теорија која покушава да објасни победу Трампа је теза бесплатних медија⁵. Ова теза постулира да је кључни допринос Трамповој неочекиваној победи дошао преко његовог коришћења друштвених медија, путем којих је успео да избегне трошкове за рекламе на традиционалним медијима, као и да оствари директну комуникацију са потенцијалним гласачима и јавности (Khan, 2016; Le Miere, 2016; Yu, 2016). По мишљењу Франција, „Твитер је често био у центру Трампове способости да генерише бесплатну медијску пажњу” (Francia, 2017, стр. 2). Поменути аутор је показао да је Трамп имао за читаву трећину⁶ више бесплатне медијске пажње од Хилари Клинтон у завршној изборној години (Francia, 2017, стр. 8). Поред овог податка, Франција додаје да је Трамп такође имао и већи број пратилаца на Твитеру, као и податак да је већи број људи потврдио да је чешће виђао Трампа на друштвеним мрежама (Francia, 2017). Међутим, ови налази не потврђују каузалну везу између веће способности генерисања бесплатне медијске пажње и победе Доналда Трампа на изборима за председника. Оно што ови налази показују, додуше, је чињеница да су друштвене мреже, поготово Твитер, постале неизоставан чинилац у политичким процесима, да кроз њихову ефикасну употребу постоји простор за приступ потенцијалним гласачима ван традиционалних медија, као и да ће њихов значај у будућности неминовно расти, односно да ћемо засигурно видети политичаре који ће Трамповом стратегијом коришћења друштвених мрежа покушати да понове његов успех.

⁵ *Free media thesis (FMT)*

⁶ Изражено у апсолутним бројевима, Доналд Трамп је добио 4.960.000.000 долара бесплатне медијске вредности, док је Хилари Клинтон добила 3.240.000.000 долара бесплатне медијске вредности.

Два дана након насилних протеста⁷ на Капитолу⁸, 8. јануара 2021. године, Доналд Трамп, тада још увек председник Сједињених Америчких Држава, трајно је суспендован са друштвене мреже због које је, како смо видели, добрим делом изабран на то место. У званичном обраћању Твитера, Трамп је суспендован са друштвене мреже због два твита који „*лорификовањем насиља моју да инсциришу групе ... да њихове криминална дела која су њочињена код Капитола САД-а, 6. јануара 2021. године*” (Twitter, 2021).

Да подсетимо, Трамп је изгубио на изборима два месеца раније, али је све до насилних протеста на Капитолу тврдио да је заправо победио, све време храбрећи своје присталице да се не предају. Трампово одбијање признања резултата избора препознато је као један од узрока дешавања тог дана, када су његове присталице насилно ушле у зграду Конгреса. Оно што је проблематичније од уласка у Конгрес је чињеница да је петоро људи изгубило своје животе, а да је јавност могла да, како преко друштвених мрежа тако и традиционалних медија, присуствује фаталном пуцњу који је усмртио једну жену. Како год окарактерисали дешавања на Капитолу, оно што је неоспорно је да је политичко насиље, са смртним исходима, учињено како би се довео у питање резултат избора за председника Сједињених Америчких Држава, односно светског хегемона. Трајна суспензија Трампа са Твитера, кога је овај друштвени медиј препознао као узрочника насилних протеста, одузела му је платформу директне комуникације са његовим пратиоцима, како би се, наводно, ограничила могућност како понављања сличних догађаја, тако и могуће ескалације политичког насиља. Суспензија је произвела низ критичких реакција. С једне стране, конзервативци су суспензију препознали као напад на слободу говора и цензуру (Haroun, 2021). Поред тога, критика суспензије дошла је и из либералног табора. Кенан Малик, у свом чланку у Гардијану тврдио је да Трампово искључење може довести до праксе широких рестрикција, што већ сада злоупотребљавају ауторитарни режими (Malik, 2021). Професор политичке теорије Џефри Хауард тврдио је да је Твитер оправдано суспендовао Трампа, али да је, са моралне тачке гледишта, неоправдано што је суспензија трајна (Howard, 2021). Наравно, било је и оних који су реакцију Твитера у потпуности подржали (Romano, 2021; Bensinger, 2021).

Како би потпуније разумели разлоге за Трампову суспензију, као и функцију и суштину друштвених медија, морамо истражити Алтисерово разликовање државних репресивних апарата и државних идеолошких апарата. „*Оно што разликује државне идеолошке апарате од државних (репресивних) апарата је следећа основна разлика: државни репресивни апарати функционишу њихом насиљем, док државни идеолошки апарати функционишу њихом идеологијом*” (Althusser, 2009, str. 29–30).

Тако, за Алтисера, државни репресивни апарати представљају „*владу, администрацију, војску, полицију, судове, затворе*” (Althusser, 2009, str. 27), односно јединство државних институција које, пре свега, путем репресије могу да санкционишу противнике.

⁷ Сама природа дешавања тог дана и даље није у потпуности расветљена, тако да се могу наћи примери који дешавања називају пучем или покушајем државног удара.

⁸ *Capitol Hill riots*, где назив Капитол који ми користимо представља устаљени назив за Конгрес Сједињених Америчких Држава и где су се 6. јануара 2020. године одиграле суштинске сцене овог насилног протеста.

С друге стране, државни идеолошки апарати, на пример, религијски, образовни, породични, правни, и за нас најбитнији, информациони, су бројни и различити, као и релативно аутономни, али уједињени у својој функцији очувања односа експлоатације путем репродукције и очувања хегемонијског положаја идеологије владајуће класе (Althusser, 2009).

Међутим, овако идеално-типски постављена „подела рада” није сасвим тачна. Алтисер напомиње да не постоје чисто репресивни и идеолошки апарати, већ да та подела указује на примарни начин функционисања, док оба апарата садрже и секундарну функцију, односно државни идеолошки апарати секундарно делују путем репресије, а репресивни секундарно путем идеологије (Althusser, 2009). Релативна аутономија државних идеолошких апарата, такође, отвара простор, место за класну борбу. Ова посебност државних идеолошких апарата је условљена „хармонијом (која йонекад шкрији)” (Althusser, 2009, стр. 37) између репресивних и идеолошких апарата. Ако знамо да државни апарат чини јединство репресивног и идеолошког апарата, са лакоћом можемо да увидимо потенцијалне сукобе и начине борбе за превласт над државним апаратом, кроз одвојене „подапарате”.

Познавање суштине и функције државних идеолошких апарата нам омогућава да разумемо дешавања која су се одиграла почетком године у Сједињеним Америчким Државама. Тако, друштвене мреже можемо да сместимо у алтисеровски оквир, као нову форму, технолошки напредак у информационам државним идеолошким апаратима⁹.

Иако социјалне мреже представљају технолошки помак и иновацију у комуникационој и информацијској технологији, оне потпадају под исту друштвену функцију, функцију државних идеолошких апарата. Део савременог информационог идеолошког апарата, друштвена мрежа Твитер, одлучила је да искористи своју секундарни начин функционисања, репресију, оличену у суспензији. Наводно се Твитер zaloжио за заштиту демократског процеса, како би осигурао релативно мирну предају моћи наредном председнику Џоу Бајдену. Важно је приметити да је, недељу дана након насилних протеста, активирао и државни репресивни апарат, војска, као гарант предаје власти. Тај чин озваничава власт над целокупним државним апаратом.

Оно чему смо присуствовали почетком године у Сједињеним Америчким Државама је борба за превласт над државним апаратом између две фракције владајуће

⁹ Иако се може чинити нелогичним концепт да приватне институције врше улогу државних идеолошких апарата, Алтисер предупређује ове критике. По његовим речима „Разлика између јавној и йривайној је разлика унуџар буржоаској йрава и валидна је у (йогређеним) обласџима у којима буржоаско йраво извршава своју ’моћ’. Подручје државе му измиче јер је она ’изнад йрава’ ... она је йредуслов за сваку разлику између јавној и йривайној” (Althusser, 2009, стр. 37). Када је утврдио такво разумевање односа јавног и приватног, Алтисер објашњава како се ово односи на државне идеолошке апарате. „Исџо се може рећи и за државне идеолошке айарайе. Није биџно да ли су инсџиџиуџије у којима се реализују ’јавне’ или ’йривайне’. Йривайне инсџиџиуџије моу савршено ’функционисаџи’ као државни идеолошки айарайи” (Althusser, 2009, 37). На овај начин конципирана разлика између јавног и приватног не постулира подређеност идеолошких апарата држави као таквој, већ репродукцији производног система. Држава јесте место скупљања моћи, али је и подређена тој сврси, уколико је буржоаска.

класе, оличене у Доналду Трампу и Џоу Бајдену, у који су, по природи изборних процеса, уплетене и остале друштвене класе, мада без значајног утицаја. Твитер, као приватна друштвена мрежа, одиграо је кључну улогу у овом процесу, па је тако, применом цензуре, учврстио своју доминантну позицију унутар поља идеолошких апарата, коју је преузео од традиционалних медија.

Окршај медијске политике Аустралије са Фејсбуком и Гуглом

Почетком 2021. године Аустралијско регулаторно тело за конкуренцију написало је нацрт закона којим се покушава преусмерити део профита технолошких гиганата, као што су Фејсбук и Гугл, ка издавачима (Beta, 2021). Прецизније, законом се жели прописати „да део новца од сваког плаћеног огласа... мора ићи и медијима у чији садржај је оглас постављен” (Плић, 2021). Гугл је као одговор на овај предлог запретио да ће се повући из Аустралије (Rujević, 2021).

Другим речима, Гугл је на почетку реаговао у складу са Слободијановим наводима (Slobodian, 2018, str. 155–156). Претњу повлачењем капитала омогућила је управо непотпуна интеграција. Без економске интеграције, капитал не би могао слободно да шета глобалним тржиштем. С друге стране, потпуна интеграција која би подразумевала и политичку интеграцију, односно стварање европске или светске „државне” заједнице, омогућила би регулацију токова капитала и значајно ограничила уцењивачки потенцијал приватних актера. У политичко-демократском смислу, потпуна интеграција омогућила би минимум стабилности политичкој заједници, спречавајући њене чланове (и њихов капитал) да заједницу напусте у случају да се не слажу са легитимном већинском одлуком.

За разлику од Гугла, Фејсбук је применио другачију стратегију. Претио је блокадом приступа информативном садржају путем своје мреже, а потом своје претње спровео у дело (Beta, 2021). На тај начин житељима Аустралије „није било омогућено да деле и гледају садржаје са вестима на овој платформи” (BBC, 2021). Блокирано је и „неколико налога Владе из домена здравља, као и хитних служби” (Ibid.).

Перфидност Фејсбукове стратегије огледа се у томе што челници ове компаније рачунају на аустралијску демократску опредељеност. Имајући у виду да је информисаност житеља један од основних предуслова функционалне демократије, те да Фејсбук „убрзано постаје један од највећих извора вести на свету” (Zorzi, 2021), ова компаније ставила је власти у Аустралији у безизлазну позицију. Да бисмо је разумели, важно је присетити се савременог разумевања концепта суверенитета. У демократијама, било да је суверенитет додељен народу или парламенту, народни представници могу имати врховни ауторитет само у случају да им га народ додели демократским путем. Политички представници могу легитимно задржати овај ауторитет само уколико владају у прописаним оквирима и не нарушавају само демократско начело. Оквири би подразумевали скуп неотуђивих права и слобода, а, примера ради, фер и слободни избори су један од елемената демократског начела.

Имајући ово у виду, ево шта свака од опција која се нашла пред аустралијским властима носи са собом. У првом случају парламент може одбити усвајање закона и приволети Фејсбук да омогући житељима Аустралије уредно информисање. Овом одлуком сачувала би се веза између демократског легитимитета и врховног

ауторитета јер се не би нарушио један од основних елемената демократије. Ипак, уколико претпоставимо да су житељи своје представнике бирали како би ови, између осталог, успешно решили проблем финансирања медија, онда би парламент у првом случају деловао противно вољи народа.

У другом случају, уколико би аустралијски парламент усвојио закон не обазирјући се на Фејсбукове блокаде, он би довео у питање један од кључних елемената демократије (информисано грађанство) и ризиковао да поништи извор сопственог ауторитета. Посланици би и даље задржали власт, али Аустралија више не би била демократија.

Другим речима, Фејсбукџв ултиматум на одређени начин кида везу између суверенитета и демократије. Одлуче ли власти у Аустралији да делују суверено и поступи према својим уверењима, ризиковаће да озбиљно науде демократији. С друге стране, одлуче ли се да обезбеде својим житељима могућност информисања, чувајући тако саму срж демократије, власти морају играти по Фејсбукџвм правилима, односно суспендовати сопствени суверенитет. Да ствар буде гора, спасавајући демократију власт би доносила одлуке противне жељама већине, а у складу са економским интересом једног приватног актера.

Ево како се завршила ова непријатна законодавна епизода. Фејсбук је након пар дана укинуо блокаду. Један од потпредседника компаније изјавио је да је постигнут споразум тако да се Фејсбуку и Гуглу омогући да сами одаберу којим медијима ће пружити финансијску подршку. Одмах након договора „закон је усвојен у оба дома аустралијског парламента, са новим амандманима који омогућавају да Фејсбук и Гугл не буду обухваћени новим законом” (BBC, 2021).

Завршна разматрања

Гашење Твитер профила Доналда Трампа показало је да идеолошки апарати могу да играју огромну улогу у осигуравању власти над државним апаратом, а да се као најзначајнији представници информационих државних идеолошких апарата појављују друштвени медији. Како су друштвени медији већ сад један од кључних чинилаца у изборним процесима, можемо закључити да ће њихова моћ над друштвеним животом у будућности само расти, ако узмемо у обзир значај улоге коју су одиграли у осигуравању власти над државним апаратом. Значајно је истаћи и да је Доналд Трамп, у тренутку укидања његовог профила са друштвеног медија Твитер, још увек био председник. Самим тим, одлука Твитера може да се посматра као напад на суверенитет САД.

С друге стране, Гугл и Фејсбук приморали су власти једне државе која припада капиталистичком центру да доноси законе по економској вољи ових компанија. Мада се одлука аустралијског парламента може тумачити као жеља да се сачува демократија у тој држави, ово тумачење промашило би суштину проблема. А проблем не лежи у самој одлуци, већ у понуђеним опцијама. Демократија подразумева не само избор представника који ће доносити обавезујуће одлуке, већ и ефективну моћ тих представника да доносе одлуке које утичу на животе свих чланова заједнице. Противници суверенитета прибојавали су се да се суверен неће „покорити мишљењу оних који трпе последице” (Laski, 1934, str. 63) његових одлука. Ми данас

имамо потпуно супротан проблем. Суверен жели да поступа у складу са преференцијама „оних који трпе последице” и у складу са јавним интересом, али је цена таквог поступања превисока.

Држава је препустила приватном сектору контролу над ресурсима неопходним за њено функционисање. Док с једне стране Гуглова претња повлачењем капитала представља последицу делимичне интеграције, Фејсбукова реакција на нацрт закона логичан је след медијске дерегулације (Шић, 2021). И делимична интеграција и дерегулација спровођене су са циљем сузбијања моћи државе. С обзиром да држава има монопол над легитимном применом силе, бројни либерали и неолиберали бринули су се само како да ова сила буде што мања. Процес разбијања државне моћи није водио њеном распарчавању, већ померању на неухватљиве економске актере који делују ван права и без легитимитета. На крају процеса, добили смо кобну комбинацију. Према речима Димитријевића, „демократске државе су... изгубиле много од њихове способности политичке владавине”, а истовремено су „задржале способност репресије” (Dimitrijević, 2019, str. 78). Истовремено, појавили су се моћни приватни актери над којима више ни државе ни грађани немају никакву контролу.

Технолошке компаније узимају од медија финансије неопходне за њихов опстанак, иако су само преносиоци садржаја који је други креирао, чиме је угрожена функција информисања у друштву. Такође, укидање профила Доналда Трампа на Твиттеру је заправо преузимање судске власти од стране технолошке компаније која, у овом случају, себи даје за право да одређује шта је говор мржње, иако он није дефинисан америчким законима. Истовремено се овом одлуком угрожава суверенитет САД, јер је Доналд Трамп још увек био председник у тренутку укидања његовог профила. На основу наведеног, јасно је да се додатно редефинише концепт суверенитета и назире трансфер моћи између држава и технолошких компанија, што ће имати велике реперкусије за демократију. Изгледа да ови догађаји указују на глобални улазак у нови поредак доминације технолошки компанија, који можемо назвати технократијом или технофеудализмом. Оба разматрана догађаја указују да су друштвени медији, између осталог, и јавно добро од којег зависи демократија. Препоручује се да даља истраживања буду усмерена на дефинисање друштвених медија као јавног добра, што би подразумевало разграничење надлежности друштва у односу на њихове формалне власнике, као што се ради у случају етарских медија са јавном фреквенцијом.

Ljubiša M. Bojić¹
Damir G. Zejnulahović²
Miloš V. Janković³
University of Belgrade,
Institute for Philosophy and Social Theory
Belgrade (Serbia)

TECHNOFEUDALISM ILLUSTRATED BY TRUMP'S TWITTER SUSPENSION AND AUSTRALIA VS. GOOGLE AND FACEBOOK DISPUTE⁴

(Translation In Extenso)

Abstract: Social media are becoming an indispensable communication tool today, including political communication. Therefore, technological companies running them have a great power. Every intervention they have in the public sphere may have far-reaching consequences. We will focus on two cases of the influence of technological companies on media, election and legislative processes as basic factors of democracy. We will consider the implications of the prohibition of Donald Trump's use of Twitter, as well as the conflict of Australia's media policy with Facebook and Google. We have reached the conclusion that in these cases technological companies took over the power that used to belong to the judicial and legislative branch of power, in terms of defining what hate speech, as well as media regulation is. Accordingly, this threatens the information system and sovereignty of the countries where these interventions are made. These events indicate that the world is entering a period of domination of technological companies, which may be called technocracy or technofeudalism. Further considerations should be directed towards defining social media as a public good that should be influenced by societies and not only technological companies as the owners of these communication platforms.

Keywords: social media, sovereignty, technological companies, technocracy, technofeudalism

¹ ljubisa.bojic@instifdt.bg.ac.rs

² damir.zejnulahovic@instifdt.bg.ac.rs

³ milos.jankovic@instifdt.bg.ac.rs

⁴ This paper was realized with the support of the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia according to the Agreement on realization and financing of scientific research work.

Introduction

Technological development, either reflected in innovations in the production process or, as in the case considered here, in the emergence of new modes of communication, inevitable affects the entire social reality, changes the established forms of social relations and causes the appearance of new social phenomena that need to be examined. Therefore, as early as mid-20th century, Debord observes that a spectacle, i.e. “*a social relation among people, mediated by images*” (Debord, 2003, p. 18), is becoming the essence of life in all special aspects of information. Of course, Debord connects this primarily with the importance of television that emerged as the most important transmitter of symbols and messages, while today’s parallel may be found in social media which, as it will be seen further in the paper, are becoming a transmitter without which the society would be impossible to imagine.

At the beginning of 2021, at the peak of the coronavirus pandemic, two events undermined the world public, indicating that there was a potential transfer of power between states and high technological companies. First, at the beginning of January, Twitter Company decided to suspend the account of the leaving US President Donald Trump on that social medium due to his alleged hate speech (Twitter, 2021). Then, the multinational media company Facebook exerted a tremendous pressure on Australia to amend the draft law that would force this company to pay media publishers for their contents posted on this social medium (BBC, 2021).

These two events reached global proportions, reviving the debate on the globalization impact on the sovereignty of national states and witnessing that the world is entering a new technocratic or technofeudal order.

There are three schools of thought with different answers to the matter of state sovereignty in the globalization context. Hyperglobalists think that the state’s role is rather reduced and its economic sovereignty is particularly threatened. On the other hand, sceptics see globalization as a product of the states themselves, claiming that their role and power have remained unchanged. Between these two theoretical poles there are transformationalists. The role of the state, according to them, has already changed significantly (Reddy, 2012, pp. 61–64).

A particular place is held by the literature focusing on multinational companies. While some authors recognize the impact of companies on state sovereignty (Vernon, 1971), others think that such impact has been unjustifiably emphasized (Kline, 2006). There is also an opinion that in the 1980s the state still had primacy, but the turn of the millennia brought substantial changes, including new technologies and the “emergence of the electronically networked world economy”, which definitely brought state sovereignty to question (Kobrin, 2009, p. 3).

The impact of social media on political processes is constantly growing, and some studies say that the election candidates in the West increasingly use Twitter to promote and realize contact with potential voters (Enli, 2017; Enli & Skogerbo, 2013; Graham, Jackson, & Broesma, 2016). Apart from the unambiguous significance of social media in everyday life as one of, or perhaps even primary, mode of communication among people, what particularly attracts the politicians’ attention is the fact that through social media, chiefly Twitter, they can realize direct contact with voters, thus bypassing the editorial policy of traditional media. In that way, politicians have the power to present themselves and their message much more strongly and with more control, as well as to create the impression

of direct communication and responsibility with an individual. This is an important fact at the modern historical moment, where voices that accuse politicians of alienation from everyday life of their citizens are growing louder and louder (Enli, 2017; Ouyang & Waterman, 2020). This role of social media is also observed by Gainous and Wagner (Gainous & Wagner, 2014) who state that social media are shifting the field of power to the benefit of politicians, where “Twitching to power” is becoming a political standard, something that is obligatory at the modern political moment and which will have even more importance in the future. In that manner social media become an inevitable part of political processes.

As we have shown, the impact of social media on political processes can already be characterized as crucial, while that significance is certain to grow in the following years. However, now our analysis should include the fact that these social media are actually the product of private companies which reserve the right of their moderation. As Varis (Varis, 2020) reminds us, although some theories, such as semiotic democracy, as well as those companies that use marketing to present their platforms, try to present social media as defenders of democracy and the space where free speech is guaranteed, it is neither their primary function nor intention. In fact, moderation is not a peripheral but central function of social media, i.e. the way in which social media achieve their set goals in the market actually determines whether groups and interests are permissible or not (Gillespie, 2018).

The problem of hate speech on the Internet can be observed, on one hand, from the aspect of the right to the freedom of speech as guaranteed by the US Constitution. On the other hand, many jurisdictions worldwide clearly define the concept of hate speech. There is definitely a conflict between the broad understanding of the freedom of speech and the guarantee of dignity of individuals and groups that may be subject to hate speech (Heldt, 2019). We should also take into account the prohibition of censorship by the state because it has been prescribed by many countries, thus additionally guaranteeing the freedom of speech.

One of the starting points of this consideration is that states and companies share responsibility for the regulation of fake news, hate speech and various sabotages that may appear on the Internet. Here the greatest pressure is exerted on the owners of the leading social media – technological companies mostly located in the USA. In this case it would be inappropriate to accuse *a priori* the companies which are social media owners of censorship, because the absence of regulations has led to the current state of affairs. Of course, it should be taken into account that this does not justify explicit interference in the election process in such a way that a technological company transparently takes one of the sides participating in the election. Such decisions can provoke fierce reactions in the public, and threaten democracy as well.

One of the decisions adopted by Facebook Company refers to fake news, undertaking that it will reduce the visibility of such disinformation so that it will not be widely distributed, although the Company would be entitled to it in line with the applicable recommendation systems – algorithms that show contents to social media users. These posts are labelled as fake, which is done by independent experts (Facebook, 2021). Moreover, Facebook has also established the appellate process that enables the decisions of this company to be disputed by the threatened parties. The appellate body is supervised by a special board (Collins, 2021).

Although the above-listed examples prove that, with respect to legislation, Facebook establishes a system similar to the state system and thus partially takes over the authorities of one branch of power, this is only an initiative calling for an urgent reaction to the challenge emerging in the vacuum of new technologies and obsolete laws. We can classify this matter within the concept that is defined in the literature as the “problem of many hands”, i.e. the difficulty in pinpointing decisively who is responsible in complex environments, where many factors are involved in decision-making. Thompson describes this issue in detail, listing a number of examples in an attempt to establish the approach in defining responsibility (Thompson, 2014). Van Drunen also explains the “problem of many hands” from centralized to shared responsibility (van Drunen, 2020). Accordingly, the connected world refers to online platforms with a far-reaching impact on societies throughout the world. The new concept of functioning imposed by the Internet causes the transformation of markets, procedures and democratic processes (Jevtović, 2020). In the analysis of the societies based on online platforms, the emphasis is placed on the conflict between ideological systems and social factors, which includes governments, companies and the civil sector, as well as the allotment of interconnected responsibility, in order to achieve privacy, security, fair environment, availability and democracy (Van Dijck et al., 2018). These values are actually threatened in the society with a significant impact of global and regional online platforms which permeate public and private sectors, but also many areas, for example information, transport, healthcare and education. Some of these processes refer to local matters, while many of them also affect the global sphere. Having this in mind, we should emphasize the conflicts between multinational companies, governments and multilateral factors as relevant in the consideration of power redistribution in the digital technologies era.

The phenomenon we focus on in this paper refers primarily to the impact of technological companies, i.e. of social media, on democracy and sovereignty in the United States of America and Australia, as illustrated by the suspension of former president Donald Trump’s Twitter account, and the clash between Australia’s public media policy with technological giants Facebook and Google. We will perceive all this through the prism of sovereignty.

Sovereignty and globalization

In classical texts (Bodin, 2002; Hobbes, 1961), the value of the existence of a sovereign usually lies in his power to guarantee peace. In contrast, modern authors speak of the concept of sovereignty in much more diverse ways. Political theoretician Harold Laski wonders whether “the state should have ultimate power with no limits of any kind” (Laski, 1934, p. 62). He concludes that “there is no permanent right to power” and that “every government must subordinate to the opinion of those that suffer the consequences of its acts” (Ibid., 63). Jacques Maritain has a similar opinion in that respect. To him, this concept is “essentially wrong” (Maritain, 1966, p. 29).

The authors who reject the concept of sovereignty (Duguit, 1997) or speak about it in the negative light (Laski, 1934; Maritain, 1966) usually understand sovereignty in Bodinian terms (Jean Bodin). To that end, it is truly difficult not to be critical towards the concept that does not suit our time. However, it seems wrong to reject the entire concept just because of one of its ideas.

The broadest definition determines sovereignty as an “ultimate authority in a certain territory” (Philpott, 2011, p. 3). In its contemporary concept, the holder of sovereignty is

neither appointed for life nor has absolute competencies in all areas (Philpott, 2011, p. 3). From this perspective, sovereignty itself is not necessarily problematic. We can speak of an illegitimate sovereign and illegitimate authorities, but if we reject anarchism and manage to justify the existence of political authority (Perry, 2012), we can no longer speak of illegitimate sovereignty.

The concept of sovereignty in the globalized world is used in contrast to the “emergence of transnational networks with private interests” and “to express frustration and anger because of the decreasing area of collective redesigning, creating and reshaping individual and group identities” (Koskeniemi, 2011, p. 70). Nowadays sovereignty serves to “articulate the hope that we will... keep our own lives in our hands” (Ibid.).

According to Nenad Dimitrijević, Professor of Political Science,

“the essential modern connection has been broken between political power, democracy as a political form of power and law as an assumed legitimate system of social coordination. Democratic politics is retreating from privatized global management mechanisms that also exist and function in the unconstitutional environment” (Dimitrijević, 2019, p. 79).

The residents of modern states feel helpless and that is why the narrative of sovereignty is present to such an extent, because “sovereignty points to the possibility, no matter how limited and idealistic it may be, that the man, whatever happens, is not only a pawn in someone else’s games, but... the master of his own life” (Koskeniemi, 2011, p. 70).

If we look at sovereignty from this perspective, we may observe that in the centre of the narrative there is democratic self-governance and the value of public autonomy, i.e. positive freedom. Even the most liberal interpretation of democracy, which starts from negative freedom as an ultimate value and understands democracy instrumentally, does not allow re-examination of the existence of the political community itself (Dimitrijević, 2017, p. 229) or the possibility of stepping out of it. The very fact that the political community cannot be chosen has made liberal theoreticians to insist on the set of fundamental rights and freedoms that must be unconditionally respected by the holder of sovereignty. According to them, only in this case there is an obligation to respect binding democratic decisions.

In other words, even if we maximally reduce the importance of public autonomy manifested in the process of the democratic self-governance, and if we substantially limit the scope of legitimate decisions that may be made by the sovereign, one thing will still remain indisputable: we can leave the political community if we do not agree with the decisions of its majority. This is the minimum guarantee of stability (Ibid.).

If we put the whole narrative into a certain ideological context, we will see that the expansion of neoliberal capitalism has decisively influenced the feeling of helplessness of the residents of modern states. A global economic area of freedom has been created, but not a global political community as well. That is what enabled private economic actors to “use the ever-present threat of capital flight to prevent popular mass expectations from coming true” (Slobodian, 2018, pp. 155–156). Despite the fact that neoliberals tend to cite the primacy of negative freedoms, the neoliberal project has actually violated at least one condition of stability of the democratic political community and enabled private actors to step out of it.

The ideological context we have just presented completes the theoretical segment and establishes the framework for analyzing two recent cases: Twitter vs. Donald Trump, and

Australia vs. Facebook. According to the listed concepts, we will place the power of social media within the context of the conflicts permeated by the “problem of many hands” and concerning sovereignty and ideological apparatuses. In that respect, through these examples we will consider the indications of the transfer of power that may be perceived between the participants in the political process, the states and technological companies.

Suspension of Donald Trump’s Twitter account

The power of social media has never been more evident than in the case of the 2016 presidential election in the United States of America, particularly when speaking of the campaign of Donald Trump, the winner of the election. Although, according to some experts (Ceaser, Busch, & Pitney, 2017), Trump entered the final stage of the election with little or no chance to beat the Democratic Party’s candidate Hillary Clinton, he won in the end and became the 45th president of the United States of America. This unexpected victory encouraged social scientists and political experts to elaborate theories in relation to the causes of Trump’s success.

One of the theories attempting to explain Trump’s victory is the free media thesis. This thesis postulates that the key contribution to Trump’s unexpected victory was his use of social media, through which he managed to avoid advertising costs in traditional media, as well as to realize direct communication with potential voters and the public (Khan, 2016; Le Miere, 2016; Yu, 2016). According to Francia, *Twitter was often in the centre of Trump’s ability to generate free media attention*” (Francia, 2017, p. 2). This author shows that Trump had more media attention by as much as one third⁵ than Hillary Clinton in the final election year (Francia, 2017, p. 8). In addition to this information, Francia adds that Trump also had a larger number of followers on Twitter, as well as that a larger number of people confirmed they more often saw Trump in social media (Francia, 2017). However, these findings do not confirm the causal connection between a greater ability to generate free media attention and Donald Trump’s victory in the presidential election. As a matter of fact, these findings show that social media, particularly Twitter, have become an indispensable factor in political processes, that through their efficient use there is also space for approaching potential voters outside traditional media, and that their significance will inevitably grow in the future, i.e. that we will definitely see politicians trying to repeat Trump’s success by applying his strategy of using social media.

Two days after violent protests⁶ in Capitol⁷, on 8th January 2021, Donald Trump, still the President of the United States of America at the time, was permanently suspended from the social medium thanks to which, as we have seen, he had been elected to that position for the most part. In the official Twitter address, Trump was suspended from this social medium because of two tweets that by “*glorifying violence may inspire others ...to repeat criminal acts committed in the US Capitol on 6th January 2021*” (Twitter, 2021).

⁵ Shown in absolute numbers, Donald Trump got \$4,960,000,000 of free media value, while Hillary Clinton got \$3,240,000,000 of free media value.

⁶ The very nature of the events on that day has not been completely clarified yet, so that there are cases of labelling the events as a coup or an attempted coup.

⁷ *Capitol Hill riots*, where the name of Capitol as we use it is the usual name for the US Congress, and where the central scenes of this violent protest took place on 6th January 2020.

Namely, Trump lost the election two months earlier, but until the violent protests in Capitol, he claimed victory, constantly encouraging his followers not to give up. Trump's refusal to accept the election results was identified as one of the causes of the events that day, when his followers stormed the Congress building. What is more problematic than the actual storming of the Congress is the fact that five people lost their lives and that the public could, equally through social and traditional media, actually witness the fatal shot killing one woman. No matter how Capitol riots may be characterized, it is indisputable that political violence with fatal outcomes was committed to question the presidential election results in the United States of America, or the world hegemon. Permanent Twitter's suspension of Trump, identified by this social medium as the causative agent of the violent protests, took away the platform of direct communication with his followers, allegedly in order to limit the possibility of the repetition of such events, as well as of the potential escalation of political violence. This suspension provoked a series of critical reactions. On one hand, conservatives perceived the suspension as an attack on the freedom of speech and as censorship (Haroun, 2021). Moreover, the suspension was criticized from the liberal camp as well. In his *Guardian* article, Kenan Malik claims that Trump's suspension might lead to the practice of broad restrictions, which is already abused by authoritarian regimes nowadays (Malik, 2021). Jeffrey Howard, Professor of Political Theory, claims that Twitter justifiably suspended Trump, but, from the moral point of view, it was not justifiable to make such suspension permanent (Howard, 2021). Of course, there were also those who fully supported Twitter's reaction (Romano, 2021; Bensinger, 2021).

In order to understand fully the reasons for Trump's suspension, as well as the function and essence of social media, we must examine Althusser's differentiation between state repressive apparatuses and state ideological apparatuses. "*What distinguishes state ideological apparatuses from state (repressive) apparatuses is the following basic difference: state repressive apparatuses function through violence, while state ideological apparatuses function through ideology*" (Althusser, 2009, pp. 29–30).

Therefore, in Althusser's opinion, state repressive apparatuses constitute "*government, administration, army, police, courts, prisons*" (Althusser, 2009, p. 27), i.e. the unity of state institutions that can sanction opponents primarily through repression.

In contrast, state ideological apparatuses, for example, religious, educational, family, legal and, most importantly to us, information apparatuses, are numerous and diverse, as well as relatively autonomous, but united in their function of maintaining the exploitation relationship through reproduction and preservation of the hegemony position of the ruling class ideology (Althusser, 2009).

However, this ideal-typical "division of work" is not completely accurate. Althusser notes that there are no purely repressive and ideological apparatuses, but that the division points to the primary method of functioning, while both apparatuses also have a secondary function, i.e. state ideological apparatuses secondarily function through repression, while repressive apparatuses secondarily function through ideology (Althusser, 2009). The relative autonomy of state ideological apparatuses also opens up the space or place for class struggle. This specific feature of state ideological apparatuses is conditioned by the *harmony (that sometimes falters)*" (Althusser, 2009, p. 37) between repressive and ideological apparatuses. Knowing that the state apparatus constitutes the unity of the repressive and

ideological apparatuses, we can easily understand the potential conflicts and methods of fighting for supremacy over the state apparatus through separate “sub-apparatuses”.

Being familiar with the essence and function of state ideological apparatuses enables us to understand the events at in the United States of America the beginning of the year. Therefore, we can place social media within the Althusserian framework, as a new form, as technological progress in information state ideological apparatuses⁸.

Although social networks are technological progress and innovation in communication and information technologies, they belong to the same social function, the function of state ideological apparatuses. As part of the modern information ideological apparatus, the social medium Twitter decided to use its secondary mode of functioning, repression reflected in suspension. Twitter allegedly advocated for the protection of the democratic process in order to ensure a relatively peaceful handover of power to the new President Joe Biden. It is important to note that, one week after the violent protests, the state repressive apparatus, i.e. the army, was activated as a guarantee of power handover. That act formalizes power over the entire state apparatus.

What we witnessed in the United States of America at the beginning of the year is the struggle for supremacy over the state apparatus between two factions of the ruling class, embodied in Donald Trump and Joe Biden, in which, by the nature of election processes, other social classes are also intertwined, but with no relevant impact. Twitter as a private social medium played the key role in this process and by applying censorship it strengthened its dominant position within the area of the ideological apparatus – the position taken over from traditional media.

Australia's media policy clash with Facebook and Google

At the beginning of 2021, Australian regulatory body for competition prepared the draft law that attempts to redirect part of the profit of technological giants such as Facebook and Google, to publishers (Beta, 2021). Specifically, the law is aimed at prescribing that “part of the money from each paid advertisement... must also be given to the media with the content of which the advertisement was posted” (Ilić, 2021). Google response to this proposal was to threaten by its withdrawal from Australia (Rujević, 2021).

In other words, Google initially responded in line with Slobodian's statements (Slobodian, 2018, p. 155-156). The threat by capital withdrawal was made possible by incomplete

⁸ Although the concept of private institutions playing the role of state ideological apparatuses may seem illogical, Althusser warns against such criticism. According to him, “*the difference between the public and the private is the difference within bourgeois law and is valid in (subordinated) areas where bourgeois law exercises its 'power'. The area of the state is moving away because it is 'beyond law' ... it is the prerequisite for every difference between the public and the private*” (Althusser, 2009, p. 37). Having established such understanding of the relation between the public and the private, Althusser explains how it refers to state ideological apparatuses. “*The same may also be said about state ideological apparatuses. It is unimportant whether institutions where they are realized are 'public' or 'private'. Private institutions can perfectly 'function' as state ideological apparatuses*” (Althusser, 2009, p. 37). Such conceived difference between the public and the private does not postulate the subordination of the ideological apparatus to the state itself, but to the reproduction of the production system. The state is a place of power concentration, but it is also subordinated to that purpose if it is bourgeois.

integration itself. Without economic integration, capital would not be able to move freely across the global market. On the other hand, complete integration that would also imply political integration, i.e. creation of the European or world “state” community, would enable the regulation of capital flows and substantially limit the blackmailing potential of private actors. In terms of politics and democracy, complete integration would ensure the minimum stability to the political community, preventing its members (and their capital) from leaving the community in case they did not agree with the legitimate majority decision.

Unlike Google, Facebook applied a different strategy. It threatened by blocking the access to information content through its medium, and then carried out its threats (Beta, 2021). Consequently, the residents of Australia “were not able to share and watch news contents on this platform” (BBC, 2021). Facebook also blocked “several accounts of the Government in the field of healthcare, as well as emergency services” (Ibid.).

Perfidiousness of Facebook’s strategy is reflected in the fact that the leaders of this company relied on the democratic commitment of Australia. Having in mind that people’s being informed is one of the basic prerequisites of functional democracy, and that Facebook is “increasingly becoming one of the greatest sources of news in the world” (Zorzi, 2021), this company put the Australian authorities in a hopeless position. In order to comprehend it, we should remember the modern understanding of the concept of sovereignty. In democracies, no matter whether sovereignty is assigned to the people or the parliament, people’s representatives can have supreme authority only if people grant it to the democratically. Political representatives can legitimately keep such authority only if they rule within the prescribed frameworks and do not violate the democratic principle itself. The frameworks would refer to a set of inalienable rights and freedoms and fair and free elections, for example, are one of the elements of the democratic principle.

Considering this, this is what each option before the Australian authorities implied. In the first case, the Parliament can refuse to adopt the law and force Facebook to provide proper information to Australians. This decision would keep the connection between democratic legitimacy and supreme authority because one of the basic elements of democracy would not be violated. However, if we assume that the people elected their representatives so that the latter could successfully resolve the problem of media funding, the Parliament would act contrary to the people’s will in the former case.

In the latter case, if the Australian Parliament adopted the law without paying attention to Facebook’s blockades, it would question one of the key elements of democracy (informed citizens) and risk cancelling the source of its own authority. The members of the Parliament would still keep their power, but Australia would no longer be a democracy.

In other words, Facebook’s ultimatum in a certain manner breaks the connection between sovereignty and democracy. If the Australian authorities decided to act in a sovereign manner and in line with their beliefs, they would risk causing serious harm to democracy. On the other hand, if they decided to provide the possibility of being informed to Australians, thus preserving the very essence of democracy, the authorities would have to play by Facebook’s rules, i.e. suspend their own sovereignty. To make matters worse, by saving democracy, the authorities would make decisions contrary to the wishes of the majority, and in line with the economic interests of a single private actor.

This is how this unpleasant legislative episode ended. After several days, Facebook lifted the blockade. One of the company’s vice presidents stated that the agreement had

been reached, enabling Facebook and Google to choose on their own what media to support financially. Immediately after this agreement, “the law was enacted in both houses of the Australian Parliament, with new amendments making clear that Facebook and Google are not covered by the new law” (BBC, 2021).

Final considerations

The suspension of Donald Trump’s account on Twitter has shown that ideological apparatuses can play an enormous role in ensuring power over the state apparatus, while social media appear to be the most important representatives of information state ideological apparatuses. Since social media are already one of the key factors in election processes, we may conclude that their power over social life in the future will keep growing, if we take into account the importance of the role they played in ensuring power over the state apparatus. It is also important to point out that Donald Trump was still the official president at the moment when his account on social medium Twitter was suspended. Therefore, Twitter’s decision may be seen as an attack on the US sovereignty.

On the other hand, Google and Facebook forced the authorities of the country that belongs to the capitalist centre to enact laws in line with the economic will of these companies. Although the decision of the Australian Parliament may be interpreted like a desire to preserve democracy in that country, such interpretation would miss the essence of the problem. The problem does not lie in the decision itself but in the options offered. Democracy implies not only the appointment of representatives who will make binding decisions, but also effective power of those representatives to make decisions affecting the lives of all members of the community. The opponents of sovereignty feared that the sovereign would not “be subordinated to the opinion of those that suffer consequences” (Laski, 1934, p. 63) of the sovereign’s decisions. Today we have a totally opposite problem. The sovereign wants to act in line with preferences of “those that suffer consequences” and, in line with the public interest, but the prince of such acting is too high.

The state has given the private sector control over resources necessary for its functioning. While, on one hand, Google’s threat by withdrawing the capital is a consequence of partial integration, Facebook’s reaction to the draft law is a logical outcome of media deregulation (Ilić, 2021). Both partial integration and deregulation were implemented with the aim of suppressing the power of the state. Since the state has the monopoly over the legitimate exercise of power, many liberals and neoliberals took care only to keep this power as small as possible. The process of breaking the state power did not lead to its fragmentation but to its shift to elusive economic actors who proceed outside law and with no legitimacy. At the end of the process we got a fatal combination. According to Dimitrijević, “democratic states have... lost much of their capability of political rule”, while at the same time they “retained the capability of repression” (Dimitrijević, 2019, p. 78). Simultaneously, powerful private actors appeared and neither states nor citizens have any control over them.

Technological companies take from the media the funds necessary for their survival, although they are only the transmitters of the content created by others, which threatens the function of information in the society. Furthermore, the deletion of Donald Trump’s account on Twitter is actually the takeover of judicial power by the technological company which, in this specific case, determines at its own discretion what hate speech is,

despite the fact that it has not been defined in American laws. At the same time, this decision threatens the sovereignty of the USA because at the moment when his account was deleted, Donald Trump was still the official president. Based on the above-mentioned, it is clear that the concept of sovereignty is being further redefined and the transfer of power between states and technological companies may be perceived, which will have huge repercussions for democracy. These events seem to indicate a global entry to the new order of domination of technological companies that may be called technocracy or technofeudalism. Both events show that social media are, among other things, a public good on which democracy is dependent. The recommendation is that further research should be directed towards defining social media as a public good, which would involve the separation of the society's authorities in relation to their formal owners, such as in the case of traditional other media with a national frequency.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Althusser, L. (2009). *Ideology and Ideological State Apparatuses*. Loznica: KARPOS. [In Serbian]
- BBC (2021, February 18). Social networks: Australia enacts law forcing Google and Facebook to pay for news publication. *BBC News*. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-56105726> [In Serbian]
- Bensinger, G. (2021, January 7). Delete All of Trump's Accounts. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2021/01/07/opinion/trump-facebook-twitter-block.html>
- Beta (2021, February 18). Facebook in Australia prevents news content sharing and watching. *N1*. <https://rs.n1info.com/scitech/facebook-u-australiji-onemogucio-deljenje-i-gledanje-sadrzaja-sa-vestima/> [In Serbian]
- Bodin, J. (2002). *Les Six Livres de la République* (selection). Zagreb: Politička kultura. [In Croatian]
- Caesar, J. W., Busch, A. E., & Pitney, J. J. (2017). *Defying the odds: The 2016 elections and American politics*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Collins, T. U. T. (2021, May 5). Facebook Oversight Board: The members who decide "what to take down, what to leave up." *USA Today*. <https://eu.usatoday.com/story/tech/2021/05/05/facebook-oversight-board-members-mark-zuckerberg/4954484001/>
- Debord, G. (2003). *The Society of the Spectacle*. Beograd: Porodična biblioteka. [In Serbian]
- Duguit, L. (1997). *Les transformations du droit public*. Beograd: Plato. [In Serbian]
- Dimitrijević, N. (2017). On the Constitution and Democracy. *Reč*, (87/33), 225–234. Available at <https://www.fabrikaknjiga.co.rs/wp-content/uploads/2017/12/REC-87-33-str.225.pdf> [In Serbian]
- Dimitrijević, N. (2019). Liberal Rights between Radical Democratic Critique and Liberalism Failure. *Political perspectives: journal for political research*, 9 (1), 67–86. <https://doi.org/10.20901/pp.9.1.03> [In Serbian]
- Enli, G. (2017). Twitter as arena for the authentic outsider: exploring the social media campaigns of Trump and Clinton in the 2016 US presidential election. *European Journal of Communication* 32(1), 50 <https://doi.org/10.1177/0267323116682802>

- Enli, S. S., & Skogerbo, E. (2013). Personalized Campaigns in Party-Centered Politics: Twitter and Facebook as arenas for political communication. *Information, Communication & Society* 16 (5), 757–774. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2013.782330>
- Facebook (2021, May 1). *Facebook's Policy for False Information*. Facebook. https://www.facebook.com/communitystandards/false_news
- Francia, P. L. (2017). Free Media and Twitter in the 2016 Presidential Election. *Social Science Computer Review*, 36 (4), 440–455. doi: [10.1177/0894439317730302](https://doi.org/10.1177/0894439317730302)
- Gainous, J. and Wagner, K. M. (2014). *Tweeting to Power: The Social Media Revolution in American Politics*. New York, NY: Oxford University Press.
- Gillespie, T. (2018). *Custodians of the internet. Platforms, content moderation, and the hidden decisions that shape social media*. New Haven & London: Yale University Press.
- Graham, T., Jackson, D., & Broesma, M. (2016). New platform, old habits? Candidates' use of Twitter during the 2010 British and Dutch general election campaigns. *New media and society*, 18 (5), 765–783. <https://doi.org/10.1177/1461444814546728>
- Haroun, A. (2021, January 28). Fox host Maria Bartiromo complained about left's 'censorship obsession' on air, and said she's lost over 100k Twitter followers. Business Insider. Retrieved from <https://www.businessinsider.in/politics/world/news/fox-host-maria-bartiromo-complained-about-lefts-censorship-obsession-on-air-and-said-shes-lost-over-100k-twitter-followers/articleshow/80494556.cms>
- Heldt, A. (2019). Let's Meet Halfway: Sharing New Responsibilities in a Digital Age. *Journal of Information Policy*, 9, 336. <https://doi.org/10.5325/jinfopoli.9.2019.0336>
- Hobbes, T. (1961). *Leviathan or the Matter, Form and Power of a Commonwealth Ecclesiastical and Civil*. Beograd: Kultura. [In Serbian]
- Howard, J. (2021, January 19). Twitter was right to suspend Trump. But no one should be banned forever. *The Washington Post*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/01/19/twitter-was-right-suspend-trump-no-one-should-be-banned-forever/>
- Ilić, D. (2021, February 18). Australia is Far Away. *Peščanik*. Retrieved from <https://peščanik.net/daleko-je-australija/> [In Serbian]
- Jevtović, Z. (2020). Power of Media in the Networked Society. *Socioloski pregled*, 54 (4), 1298–1310. DOI: [10.5937/socpreg54-30021](https://doi.org/10.5937/socpreg54-30021)
- Khan, L. (2016, November 15). Trump won thanks to social media. *The Hill*. Retrieved from <http://thehill.com/blogs/pundits-blog/technology/306175-trump-won-thanks-to-social-media>
- Kline, J. M. (2006). MNCs and surrogate sovereignty. *The Brown Journal of World Affairs*, 13 (1), 123–133.
- Kobrin, S. J. (2009). Sovereignty@ bay: Globalization, multinational enterprise, and the international political system. *The Oxford Handbook of International Business* (2 ed.). [10.1093/oxfordhb/9780199234257.003.0007](https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199234257.003.0007)
- Koskenniemi, M. (2011). What use for sovereignty today? *Asian Journal of International Law*, 1(1), 61–70. [10.1017/S2044251310000044](https://doi.org/10.1017/S2044251310000044)
- Laski, H. (1934). *A Grammar of Politics I*. Beograd: Geca Kon. [In Serbian]
- Le Miere, J. (2016, November 9). Did the media help Donald Trump win? *International Business Times*. Retrieved from <http://www.ibtimes.com/did-media-help-donald-trump-win-5-billion-free-advertisinggiven-president-elect-2444115>

- Ljunggren, D. (2021, February 19). After Australia, Canada vows to go after Facebook to pay for news. *The Economic Times*. Retrieved from <https://economictimes.indiatimes.com/tech/technology/after-australia-canada-vows-to-go-after-facebook-to-pay-for-news/articleshow/81110273.cms>
- Malik, K. (2021, January 17). Control Facebook and mend broken societies... If only it were that simple. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/jan/17/control-facebook-and-mend-broken-societies-if-only-it-were-that-simple>
- Maritain, Jacques (1966). *Man and the State*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ouyang, Y., & Waterman, R. W. (2020). *Trump, Twitter, and the American Democracy*. Palgrave Macmillan. doi: [10.1007/978-3-030-44242-2](https://doi.org/10.1007/978-3-030-44242-2)
- Perry, S. (2013). Political authority and political obligation. *Oxford studies in philosophy of law* (2), 1–74. [10.1093/acprof:oso/9780199679829.003.0001](https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199679829.003.0001)
- Philpott, D. (2011). Sovereignty. *The Oxford Handbook of the History of Political Philosophy*. [10.1093/oxfordhb/9780199238804.003.0032](https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199238804.003.0032)
- Reddy, C. S. (2012). Globalisation and the Sovereignty of the Nation-State. *World Affairs: The Journal of International Issues*, 16 (4), 60–77.
- Romano, A. (2021, January 21). Kicking people off social media isn't about free speech. *Vox*. Retrieved from <https://www.vox.com/culture/22230847/deplatforming-free-speech-controversy-trump>
- Rujević, N. (2021, February 23). Facebook will have to pay, but no one knows how much. *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/bs/fejsbuk-%C4%87e-morati-da-plati-ali-se-ne-zna-koliko/a-56662170> [In Serbian]
- Slobodian, Q. (2018). *Globalists: The end of empire and the birth of neoliberalism*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674919808>
- Thompson, D. F. (2014). Responsibility for Failures of Government. *The American Review of Public Administration*, 44 (3), 259–273. <https://doi.org/10.1177/0275074014524013>
- Twitter Inc. (2021, January 8). Permanent suspension of @realDonaldTrump. Twitter Blog. https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/suspension.html
- Van Dijk, J., Poell, T., & De Waal, M. (2018). *The platform society: Public values in a connected world*. Oxford University Press.
- Van Drunen, M. Z. (2020). The post-editorial control era: how EU media law matches platforms' organisational control with cooperative responsibility. *Journal of Media Law*, 12 (2), 166–190. <https://doi.org/10.1080/17577632.2020.1796067>
- Varis, P. (2020). Trump Tweets The Truth: Metric Populism And Media Conspiracy. *Trabalhos em Linguística Aplicada*, 59 (1), 428–443. Epub May 22, 2020. <https://doi.org/10.1590/01031813683411620200406>
- Vernon, Raymond (1971). *Sovereignty at bay: The multinational spread of US enterprises*. New York: Basic Books.
- Yu, R. (2016, November 9). How do you use the media to win? Just ask Donald Trump. *USA Today*. Retrieved from <http://www.usatoday.com/story/money/2016/11/09/trump-presidential-victory-lesson-how-use-media-win/93552638>
- Zorzi, K. (2021, February 23). Australia shows that Facebook cares about censorship only when it's profitable. *The Washington Post*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/outlook/2021/02/23/facebook-australia-pakistan-censorship-blasphemy/>